

Handläggare: Eva Sunnerstedt

Telefon: 08-508 28 913

Till

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

2012-12-11 p. 13

Uppföljning av drivmedelskraven i ”Stationstankning 2011”

Förvaltningens förslag till beslut

Godkänna redovisningen av uppföljningen av drivmedelkraven i
”Stationstankning 2011”

Gunnar Söderholm

Förvaltningschef

Gustaf Landahl

Avdelningschef

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden antog år 2008 en bränslestrategi där ett av åtgärdsförslagen var att staden skulle börja ställa miljökrav och sociala krav vid upphandling av drivmedel till stadens fordon (biodrivmedel och fossila drivmedel). Förslag på krav fanns med som en bilaga till bränslestrategin. På grund av diverse omständigheter (som redovisas i nedan) var det först under år 2010 som dessa miljökrav och sociala krav kom med som särskilda kontaktsvillor i drivmedelsupphandlingen ”Stationstankning 2011” som SKL Kommentus Inköpscentral AB genomförde för 302 upphandlande myndigheter i Sverige, varav Stockholms stad är en. Miljöförvaltningen deltog i framtagandet av miljökraven och de sociala kraven i ”Stationstankning 2011” och har nu även medverkat i den uppföljning av kraven som genomförts under hösten 2012.

Avropade bränslevolymer i ”Stationstankning 2011” är endast en procent av den totala drivmedelsförsäljningen i Sverige. Det är enkelt för att leverantörerna att reservera bränsle till upphandlingen som uppfyller kraven. Kraven i

ramavtalsupphandlingen ”Stationstankning 2011” får ses som ett första steg i arbetet med att tillförsäkra sig så bra drivmedel som möjligt och att undvika inköp av de sämsta avarterna.

Samtliga ramavtalsleverantörer var positiva uppföljningen av avtalen och anger att uppföljningen påskyndar arbetet med att ställa krav i kontraktsförhandlingar för inköp av drivmedel och att bygga upp uppföljningssystem.

Uppföljningen visar att kraven har givit resultat. Leverantörernas agerande har påverkats i en positiv riktning.

Bakgrund

I budgeten för år 2007 fick miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en bränslestrategi. Bränslestrategin redovisades i MHN den 14 december 2007. Ett av förslagen till åtgärder i strategin var att börja ställa miljökrav och sociala krav i samband med upphandling av alla typer av bränslen (biodrivmedel och fossila drivmedel). Bakgrunden var bland annat den kritiska debatten i media som ifrågasatte biodrivmedlens miljönytta och produktionssätt. Miljöförvaltningen hade även konstaterat att det producerades biodrivmedel på många olika sätt, både mycket bra och mycket dåliga produktionsmetoder förekom. Även fossila drivmedel producerades mer eller mindre dåligt.

Miljö och hälsoskyddsnämnden återremitterade ärendet till miljöförvaltningen för att utveckla drivmedelskraven och samordna dem bättre med SL som höll på med ett liknande arbete.

Kraven samordnades med SL och utvecklades till mer färdiga förslag på krav. Även SLK och framförallt serviceförvaltningen engagerades. Den 19 februari 2008 godkände MHN bränslestrategin med de utvecklade drivmedelskraven.

Serviceförvaltningen hade då precis fått delegation från SLK att göra drivmedelsupphandlingar för hela stadens verksamhet. Under våren 2008 gav serviceförvaltningen upphandlingskonsulten Kommentus AB (Nuvarande SKL Kommentus Inköpscentral AB) i uppdrag att genomföra en drivmedelsupphandling för Stockholms stad. Kommentus hade då nyligen påbörjat en gemensam drivmedelsupphandling för en mängd kommuner och landsting i Sverige men Stockholm hade missat möjligheten att vara med där. Vid tiden för den gemensamma upphandlingen var frågan om var denna upphandling skulle ligga internt i staden inte avklarad. Kommentus fick därför i uppdrag att göra en upphandling enbart för Stockholms stad och Eskilstuna Kommun som även de

missat möjligheten att vara med i den större upphandlingen. Eskilstuna var liksom Stockholm intresserade av att ställa miljökrav och sociala krav på drivmedlen.

I upphandlingen användes i princip den kravspecifikation som MHN ställt sig bakom. Kraven ställdes som särskilda kontraktsvillkor där fakta skulle redovisas ett år efter kontraktstart. Under pågående upphandling kom stark kritik från Preeem som hävdade att kraven var oproportionerliga i förhållande till den mycket ringa drivmedelsvolym som Stockholm och Eskilstuna avsåg att avropa. För att undvika en rättsprocess drogs miljökraven och de sociala kraven bort på inrådan av stadens jurister.

Under år 2009 inledde Miljöstyrningsrådet ett arbete med att ta fram miljökriterier för offentlig upphandling av drivmedel. Miljöstyrningsrådet är regeringens expertorgan som ger konkret hjälp i att ställa miljö och sociala krav i form av upphandlingskriterier. Miljöstyrningsrådets kriterier tas fram i en öppen och kvalitetssäkrad process av expertgrupper bestående av representanter från branschorganisationer, näringsliv, NGO-sektorn, stat, landsting och kommun. Genom denna arbetsprocess blir kriterierna brett förankrade och kan användas av många. Kraven finns i flera nivåer och uppdateras kontinuerligt. Miljöförvaltningen engagerade en merarbetar i arbetsgruppen för utformningen av drivmedelskriterierna.

Under år 2010 blev det aktuellt för SKL Kommentus att göra en ny gemensam upphandling för kommuner och landsting eftersom den förra höll på att gå ut. Stockholm och Eskilstuna valde nu att delta i den gemensamma upphandlingen och i upphandlingen med totalt 302 deltagande upphandlande myndigheter. Upphandlingen fick namnet "Stationstankning 2011". Eva Sunnerstedt från miljöförvaltningen medverkade i en referensgrupp på uppdrag av serviceförvaltningen. I "Stationstankning 2011" användes Miljöstyrningsrådets förslag till drivmedelskrav på basnivå. Basnivån är den lägsta nivån. Det var den nivån som de 302 deltagarna kunde enas om och eftersom det var en av de första gångerna kraven användes i en större upphandling kändes det lämpligt att börja där. Miljökraven och de sociala kraven ställdes som särskilda kontraktsvillkor som skulle redovisas ett år efter kontraktstart.

"Stationstankning 2011" trädde i kraft den 1 juli 2011. Stockholm och Eskilstuna som var bundna av sitt gamla avtal kunde tillämpa "Stationstankning 2011" först från den första januari 2012.

SKL Kommentus Inköpscentral AB (SKI) är ansvariga för upphandlingen och avtalsvården. I samband med utformningen av kraven i upphandlingen lovade miljöförvaltningen att även vara SKI behjälplig vid uppföljningen.

”Stationstankning 2011” har ramavtal med OKQ8, Preem, Station One (Shell) och Statoil. Under augusti och september 2012 genomfördes uppföljningsmöten med alla leverantörerna. Medverkade på dessa möten gjorde Jan Jäderberg på SKI, ansvarig för upphandlingen och Eva Sunnerstedt på miljöförvaltningen. Från drivmedelsbolagen medverkade säljansvarig och miljöansvarig.

Förvaltningens synpunkter

I bilaga 1 finns uppföljningsrapporten från mötena med leverantörerna. Rapporten har även skickats till serviceförvaltningen som kommer att överlämna den till stadsdirektören.

Resultatet av uppföljningen visar att samtliga ramavtalsleverantörer har på massbalansnivå¹ kunnat redovisa varifrån samtliga ingående komponenter avseende de volymer som levereras under ramavtalet kommer ifrån och hur de är producerade. Principen om massbalans innebär att man kunnat redogöra för vad som levererats in till den svenska marknaden. Avropad volym är ca 30 000 liter drivmedel vilket endast är en procent av drivmedelsförsäljningen i Sverige. Det var därför lätt för drivmedelleverantörerna att reservera drivmedel som uppfyller kraven till kunderna i ”Stationstankning 2011”.

Biomedelsdirektivets krav på minst 35 procents reduktion av koldioxidutsläppen för att erhålla skattesubvention har medfört ett detaljerat rapporteringssystem. Detta rapporteringssystem gör det enkelt för drivmedelsbolagen att redovisa varifrån biodrivmedlen kommer och hur de är producerade. Något motsvarande finns inte för de fossila drivmedlen. Vid uppföljningen erhöles informations om de fossila drivmedlen ursprungsland. Systemen som används för biodrivmedel skulle enkelt kunna användas även för de fossila drivmedel och leverantörerna funderar på att göra just så, men några lagkrav eller likande finns ännu inte, men det är på gång och verkar ta tid. Kundkrav skulle emellertid kunna få igång processen.

Alla leverantörerna har uppförandekoder som tar hänsyn till ILO-konventioner (International Labour Organisation) och som de kräver att deras underleverantörer accepterar. I ”Stationstankning 2011” ställdes krav på ILO-konventioner rörande tvångsarbete, barnarbete, diskriminering, föreningsfrihet och organisationsrätt. I leverantörernas uppförandekoder finns flera av upphandlingens utvalda ILO-konventioner upptagna men inte alla.

¹ Med massbalans avses att den tillförda mängden med vissa egenskaper överensstämmer med den uttagna mängden med samma egenskaper. Leverantören måste därmed inte redovisa exakt de råvaror/drivmedel som sålt vid pumpen till upphandlingens kunder utan samma principer som för ”grön el” tillämpas.

Några av leverantörerna har gjort egna revisioner hos sina underleverantörer och vid dessa revisioner har inga anmärkningsvärda brister uppmärksammat avseende miljökrav eller sociala krav.

Uppföljningsmöten uppskattades av leverantörerna som angav att uppföljningen visar på kundkrav som leverantörerna nu måste börja ta hänsyn till. Uppföljningen gjorde leverantörerna styrelser och ledningar uppmärksamma på att dessa frågor måste prioriteras internt. Miljöförvaltningens intryck från uppföljningsmötena är att Preem nu är det bolag som kommit längst och arbetat mest med dessa frågor.

Miljökraven och de sociala kraven i drivmedelsupphandlingen ”Stationstankning 2011” har haft effekt. Drivmedelbolagen har vid uppföljningsmötena angivit att kraven har fått dem att ta tag i frågorna tidigare än de annars skulle ha gjort. För att kraven ska ha stor effekt krävs emellertid att allt fler kunder ställer likande krav.

Miljöförvaltningen kan konstatera att stadens initiativ till en bränslestrategi år 2007 nu har givit positiva resultat som miljö och sociala krav på drivmedel. Upphandlingen visar att det går att ställa krav och tillförsäkra sig bättre drivmedel. Resan har varit lång, lärorik och viktig. Processen fortsätter och kraven kommer att förbättras och justeras. En av miljöförvaltningens medarbetare deltar nu i en arbetsgrupp för att uppdatera miljöstyrningsrådets drivmedelskrav.

”Stationstankning 2011” gäller fram till den 31 juni 2014, inför att avtalen löper ut då är det aktuellt med en ny upphandling.

SLUT

Bilaga 1) Uppföljning av miljökrav och sociala krav: Stationstankning 2011.